

Sygn. akt III Ko 461/21

WYROK

W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 10 listopada 2022 r.

Sąd Okręgowy w Białymstoku w III Wydziale Karnym w składzie:

Przewodniczący Sędzia Szczęsny Szymański

Protokolant Paweł Horba

przy udziale prokuratora Wiesławy Sawoško-Grębowskiej

po rozpoznaniu w dniach 17 marca 2022 r., 28 kwietnia 2022 r., 15 lipca 2022 r., 24 października 2022 r. i 3 listopada 2022 r.

sprawy z wniosku **L. D.** i **J. D.** o odszkodowanie i zadośćuczynienie za pozbawienie wolności K. D. w dniach od 17 lipca 1944 r. do 30 grudnia 1945 r.

na podstawie art. 8 ust. 1 ustawy z dnia 23 lutego 1991 roku o uznaniu za nieważne orzeczeń wydanych wobec osób represjonowanych za działalność na rzecz niepodległego bytu Państwa Polskiego (Dz. U. Nr 34, poz. 149 z późn. zm.)

I. Zasądza od Skarbu Państwa na rzecz wnioskodawców **L. D.** i **J. D.** kwoty po 8750 zł (osiem tysięcy siedemset pięćdziesiąt złotych) wraz z ustawowymi odsetkami od dnia uprawomocnienia się orzeczenia do dnia zapłaty tytułem odszkodowania należnego zmarłemu K. D..

II. Zasądza od Skarbu Państwa na rzecz wnioskodawców **L. D.** i **J. D.** kwoty po 105 000 zł (sto pięć tysięcy złotych) wraz z ustawowymi odsetkami od dnia uprawomocnienia się orzeczenia do dnia zapłaty tytułem zadośćuczynienia należnego zmarłemu K. D..

III. Oddała wniosek w pozostałym zakresie.

IV. Kosztami postępowania obciąża Skarb Państwa.

UZASADNIENIE		
Formularz UWO	Sygnatura akt	III Ko 461/21
WNIOSKODAWCA		
L. D. J. D.		
ZWIĘZŁE PRZEDSTAWIENIE ZGŁOSZONEGO ŻĄDANIA		

1.	Odszkodowanie (kwota główna)	Odsetki
1.	57590,46 zł na rzecz L. D.	Odsetki ustawowe od dnia uprawomocnienia wyroku do dnia zapłaty.
2.	57590,46 zł na rzecz J. D.	Odsetki ustawowe od dnia uprawomocnienia wyroku do dnia zapłaty.
2.	Zadośćuczynienie (kwota główna)	Odsetki
1.	1 576 605,60 zł na rzecz L. D.	Odsetki ustawowe od dnia uprawomocnienia wyroku do dnia zapłaty.
2.	1 576 605,60 zł na rzecz J. D.	Odsetki ustawowe od dnia uprawomocnienia wyroku do dnia zapłaty.
3.	Inne	
1.		

<i>Ustalenie faktów</i>			
<i>Fakty uznane za udowodnione</i>			
Lp.	Fakt	Dowód	Numer karty
3.1.1.	Działalność K. D. na rzecz niepodległego bytu Państwa Polskiego polegająca na uczestnictwie w operacji (...) mającej na celu uwolnienie W. od okupacji niemieckiej i ustanowienie cywilnych władz państwowych podległych rządowi	Akta osobowe K. D.	128, 167

	emigracyjnemu w L. i w konsekwencji utrzymanie integralności terytorialnej Państwa Polskiego w granicach ustalonych w Traktatem (...) i zapobieżenie wprowadzeniu w Polsce totalitarnego, komunistycznego ustroju		
Opinia biegłego historyka	209-212, 240-245		
3.1.2.	Pozbawienie wolności K. D. przez wojska (...) w dniu 17 lipca 1944 r. i przymusowe wcielenie go do (...) w dniu 18 lipca 1944 r., które nastąpiło w M..	Indeks represjonowanych	24
Deklaracja zgłoszenia członka (...)	185-187		
Opinia biegłego historyka	209-212,		
209-212, 240-245			
3.1.3.	Represjonowanie K. D. polegające na zmuszeniu go do służby w (...) zapasowym pułku piechoty (...), polegającej na pracy fizycznej przy wyrębie lasu. Pobyt w okolicy K. w prymitywnym miejscu zakwaterowania i wykonywanie ciężkiej pracy fizycznej. Zwolnienie K. D. w dniu 30 grudnia 1945 r. i jego powrót do Polski w dniu 5 stycznia 1946 r.	Lista osób repatriowanych z K., Alfabetyczny wykaz żołnierzy (...) przymusowo wcielonych do (...) zapasowego pułku piechoty (...) Wykaz osób rejestrowanych w kartotece MSW Akta osobowe K. D.	115-116, 170-171 k117-118, 168-169 124-145, 177-179 128, 167
Opinia biegłego historyka	209-212, 240-245		

3.1.4.	Śmierć K. D. w dniu 4 lipca 1975 r. w B..	Odpis skrócony aktu zgonu	23
3.1.5.	Posiadanie przez K. D. dwojga dzieci - L. D. i J. D..	Wyciąg z aktu urodzenia L. D. Odpis skrócony aktu urodzenia J. D.	20 22
Fakty uznane za nieudowodnione			
Lp.	Fakt	Dowód	Numer karty
3.2.1.			

ocena DOWODÓW		
Dowody będące podstawą ustalenia faktów		
Lp. faktu z pkt 3.1	Dowód	Zwięźle o powodach uznania dowodu
3.1.1	Akta osobowe K. D.	Dowód niebudzący wątpliwości, z którego wynika, że K. D. był szeregowym członkiem (...)a następnie był internowany w ZSRR. Informacje zawarte w aktach osobowych są nieścisłe, o czym będzie mowa w części dotyczącej ustaleń dokonanych na podstawie innych dokumentów i opinii biegłego.
Opinia biegłego historyka	Opinia została sporządzona przez biegłego dysponującego niezbędną wiedzą fachową i doświadczeniem zawodowym. Opinia jest rzetelna, kompletna, logiczna i jasna. Wątpliwości dotyczące opinii sporządzonej na piśmie zostały wyjaśnione podczas przesłuchania biegłego. Z opinii wynika niezbicie,	

	<p>że K. D. był żołnierzem(...). Walczył przeciwko okupantowi niemieckiemu. Brał udział w operacji (...) mającej na celu zdobycie W. i uwolnienie miasta spod okupacji niemieckiej. Z opinii wynika również to, że operacja (...) była częścią (...), czyli szeregu działań (...) skierowanej przeciwko wojskom niemieckim, która posiadała jednak cel polityczny. Tym celem był zademonstrowanie, że na wyzwolonych spod okupacji niemieckiej terenach działają funkcjonujące legalne władze polskie. W tym celu planowano utworzenie cywilnej administracji polskiej w W..</p>	
3.1.2	Indeks represjonowanych	Dowód nie budzi wątpliwości.
Deklaracja zgłoszenia członka (...)	Dowód nie budzi wątpliwości.	
Opinia biegłego historyka	Opinia była przedmiotem oceny w części dotyczącej pkt. 3.1.1. W odniesieniu do pozbawienia wolności K. D. i wcielenia go do (...) należy wskazać, że z opinii wynika jednoznacznie, że zatrzymanie K. D. miało związek z jego walką w szeregach (...) (k. 240). Ponadto biegły jednoznacznie stwierdził, że wcielenie go do (...) było przymusowe.	
3.1.3	Lista osób repatriowanych z K., Alfabetyczny wykaz żołnierzy (...) przymusowo wcielonych do (...) zapasowego pułku piechoty (...) osób rejestrowanych w kartotece MSW Akta osobowe K. D.	Dokumenty niebudzące wątpliwości.
Opinia biegłego historyka	Opinia była przedmiotem oceny w części dotyczącej pkt. 3.1.1. Opinia stanowi dowód tego, że K. D. w okresie służby w (...) zapasowym pułku piechoty (...) był zmuszony do ciężkiej pracy	

	<p>fizycznej polegającej na wyrębie lasu i transporcie drewna. Nie mógł odmówić wykonywania pracy bowiem oznaczałoby to pozbawienie go racji żywnościowych. Był w tym czasie zakwaterowany w prymitywnych warunkach.</p> <p>Oceniając okres represji Sąd ustalił, że trwały do 30 grudnia 1945 r. Wprawdzie z dokumentów wynika, że K. D. powrócił do Polski 5 stycznia 1946 r., tj. jednak z uwagi na kilkudniowy czas trwania podróży musiał zostać zwolniony z (...) zapasowego pułku piechoty kilka dni wcześniej. Dlatego Sąd przyjął, że służba w tym pułku mająca charakter represji trwała najpóźniej do 30 grudnia 1945 r.</p>	
3.1.4	Odpis skrócony aktu zgonu	Dowód nie budzi wątpliwości.
3.1.5	Wyciąg z aktu urodzenia L. D. Odpis skrócony aktu urodzenia J. D.	Dokumenty niebudzące wątpliwości.
<p><i>Dowody nieuwzględnione przy ustaleniu faktów (dowody, które sąd uznał za niewiarygodne oraz niemające znaczenia dla ustalenia faktów)</i></p>		
Lp. faktu z pkt 3.1 albo 3.2	Dowód	Zwięźle o powodach nieuwzględnienia dowodu
<p>PODSTAWA PRAWNA</p>		
Odszkodowanie		
1.	Kwota główna	Odsetki
Art. 8 ust. 2a ustawy z 23 lutego 1991 r. o uznaniu za nieważne	Art. 481 § 1 i § 2 k.c.	

<p>orzeczeń wydanych wobec osób represjonowanych za działalność na rzecz niepodległego bytu Państwa Polskiego (zwana w dalszej części wywodu ustawą lutową).</p> <p>W wyroku błędnie wskazano podstawę prawną przytaczając art. 8 ust. 1 ustawy lutowej. Błąd ten ma charakter omyłki pisarskiej, jednak z uwagi na to, że dotyczy istoty rozstrzygnięcia w ocenie Sądu nie mógł być sprostowany w trybie art. 105 k.p.k.</p>		
<p>Zwięźle o powodach podstawy prawnej</p>		
<p>Zgodnie z art. 8 ust. 1 ustawy lutowej osobie, wobec której stwierdzono nieważność orzeczenia przysługuje od Skarbu Państwa zadośćuczynienie za doznaną krzywdę wynikłą z wydania lub wykonania orzeczenia. W razie śmierci tej osoby uprawnienie to przechodzi na małżonka, dzieci i rodziców.</p> <p>Natomiast zgodnie z art. 8 ust. 2a ustawy lutowej te same uprawnienia przysługują również osobom, mieszkającym obecnie bądź w chwili śmierci w Polsce, represjonowanym przez radzieckie organy ścigania i wymiaru sprawiedliwości lub organy pozasądowe, działające na obecnym terytorium Polski w okresie od dnia 1 lipca 1944 r. do dnia 31 grudnia 1956 r. oraz na terytorium Polski w granicach ustalonych w Traktacie (...), w okresie od dnia 1 stycznia 1944 r. do dnia 31 grudnia 1956 r., za działalność na rzecz niepodległego bytu Państwa Polskiego lub z powodu takiej działalności.</p> <p>K. D. prowadził działalność na rzecz niepodległego bytu Państwa</p>		

Polskiego, ponieważ był żołnierzem (...). Co więcej uczestniczył w walkach przeciwko siłom zbrojnym Niemiec. Brał udział w operacji (...), która miała na celu wyzwolenie spod niemieckiej okupacji W.. Operacja (...) stanowiła część akcji (...), która choć militarnie była skierowana przeciwko okupantowi niemieckiemu, to jednak jej głównym celem politycznym, było zademonstrowanie władzom radzieckim, że na zajmowanych przez nich terenach w granicach ustanowionych w Traktacie (...) działają legalne władze Państwa Polskiego. Celem tych działań było uchronienie Polski przed dominacją ZSRR i zapobieżenie ustanowieniu komunistycznego, totalitarnego ustroju. Działania, w których uczestniczył K. D. miały zatem ten sam cel, co działania żołnierzy podziemia niepodległościowego działającego począwszy od 1944 r. do połowy lat pięćdziesiątych.

Wcielenie K. D. do (...) miało charakter represji stosowanej przez radzieckie organy pozasądowe. Takimi organami były wojska (...), których działania były skierowane nie przeciw Niemcom, ale przeciw członkom podziemia niepodległościowego Polski oraz krajów (...) a także przeciwko wspierającej te działania ludności cywilnej. Niewątpliwie K. D. został wcielony do (...) dlatego, że był żołnierzem (...), co stanowiło represję, za jego wcześniejszą działalność. Miało to jednocześnie na celu zapobieżenie tworzeniu się podziemia niepodległościowego na W. oraz wykorzystanie przymusowej pracy osób wcielonych. Nieprzypadkowo jednak do służby w (...) zapasowym pułku piechoty (...) wcielono

wyłącznie żołnierzy(...) pojmanych w okolicach W. i to tylko tych, który odmówili wstąpienia do Wojska Polskiej na (...). Służba w tej jednostce była represją za wcześniejsza walkę w szeregach(...) i za postawę wykazaną bezpośrednio po pozbawieniu wolności.		
Zadośćuczynienie		
2.	Kwota główna	Odsetki
1.	Art. 8 ust. 2a ustawy lutowej.	Art. 481 § 1 i § 2 k.c.
Zwięźle o powodach podstawy prawnej		
Jak w pkt. 5.1		
Inne		
3.	1.	
Zwięźle o powodach podstawy prawnej		
ROZSTRZYGNIĘCIE SĄDU W PRZEDMIOCIE ŻĄDANIA		
Zwięźle o powodach rozstrzygnięcia		
Odszkodowanie		
1.	Kwota główna	Odsetki
K. D. był poddany represjom w okresie od 17 lipca 1944 r. do 30 grudnia 1946 r. Szkoda jaką poniósł wynika z niemożności wykonywania pracy zarobkowej. Należy jednak zaznaczyć, że gdyby K. D. nie został	Z chwilą uprawomocnienia się wyroku Skarb Państwa Stanie się dłużnikiem wnioskodawców. Wnioskodawcy żądali, aby orzec na ich rzecz odsetki ustawowe należne im z powodu ewentualnej	

<p>wcielony do (...) nie zarobkowały przez cały powyższy okres. K. D. był żołnierzem (...) i nie można się spodziewać, że zostałby zdemobilizowany przed końcem wojny. Zatem mógłby podjąć pracę najwcześniej w czerwcu 1945 r. Zatem K. D. został pozbawiony możliwości wykonywania pracy przez okres około 7 miesięcy.</p> <p>K. D. nie posiadał wykształcenia ani kwalifikacji do wykonywania zawodu. Na liście osób repatriowanych w 1946 wpisano, że był uczniem. Zatem nie można się spodziewać, że uzyskiwałby wynagrodzenie wyższe niż minimalne. Należy zaznaczyć, że obecnie minimalne wynagrodzenie za pracę wynikające z Rozporządzenia Rady Ministrów wynosi 3010 zł, przy czym jest to kwota brutto, uwzględniająca między innymi składki na ubezpieczenie społeczne. Wynagrodzenie netto jest niższe. W 1945 r. w warunkach powojennej gospodarki kwota ta byłaby podobna lub niższa. Dlatego Sąd przyjął, że K. D. mógł by w tym czasie uzyskiwać wynagrodzenie, którego ekwiwalent stanowi obecnie kwota 2500 zł. Łącznie utracił wynagrodzenie w wysokości 17500. Mając powyższe na uwadze należało zasądzić na rzecz każdego z wnioskodawców tytułem odszkodowania połowę tej kwoty czyli po 8750 zł.</p>	<p>zwłoki w wykonaniu należnego im świadczenia pieniężnego. Wobec ich żądania Sąd działając na podstawie art. 481 § 1 i § 2 k.c. zasądził należne im zadośćuczynienie wraz z odsetkami ustawowymi na wypadek opóźnienia w wykonaniu świadczenia.</p>	
<p>Zadośćuczynienie</p>		
<p>2.</p>	<p>Kwota główna</p>	<p>Odsetki</p>
<p>Krzywda wynikająca z represji polegała na</p>	<p>Z chwilą uprawomocnienia się wyroku Skarb Państwa Stanie się dłużnikiem wnioskodawców. Wnioskodawcy żądali, aby orzec</p>	

- niemożności swobodnego poruszania się,
- izolacji od społeczeństwa,
- niemożności kontaktu z osobami najbliższymi i uczestniczeniu w życiu rodzinnym,
- niemożności wykonywania czynności sprawiających przyjemność,
- koniczności poddania się rygorom przymusowej służby wojskowej,
- frustracji wywołanej świadomością niesprawiedliwego traktowania i poddania represjom,
- trudnych warunków bytowych
- przymusowej ciężkiej pracy fizycznej.

Niewątpliwie represje stanowiły dużą dolegliwość dla K. D..

Określając wysokość zadośćuczynienia należało jednak porównać warunki w jakich przebywał K. D. z tymi, w których mógłby się znajdować, gdyby nie został wcielony do (...). Również w tym wypadku należy zauważyć, że K. D. był żołnierzem i gdyby nie został wcielony do (...), to nie zostały zdemobilizowany do końca wojny. W dalszym ciągu brałby udział w działaniach wojennych, co z reguły pociągało za sobą przebywanie w trudnych warunkach, rozłąkę z najbliższymi i konieczność poddania się wymogom dyscypliny wojskowej. Dolegliwość represji wynikała zatem głównie z samego pozbawienia wolności, przymusowej służby w (...), świadomości niesprawiedliwego potraktowania i

na ich rzecz odsetki ustawowe należne im z powodu ewentualnej zwłoki w wykonaniu należnego im świadczenia pieniężnego. Wobec ich żądania Sąd działając na podstawie art. 481 § 1 i § 2 k.c. zasądził należne im zadośćuczynienie wraz z odsetkami ustawowymi na wypadek opóźnienia w wykonaniu świadczenia.

<p>ciężkiej pracy fizycznej. Mając powyższe na uwadze Sąd uznał, że właściwą kwotą zadośćuczynienia za jeden miesiąc przymusowej służby w(...) jest kwota zbliżona do kwoty stanowiącej równowartość dwukrotnego średniego miesięcznego wynagrodzenia, czyli kwota 12000zł. mając na uwadze, że represje trwały 17,5 miesiąca łączna kwota zadośćuczynienia powinna wynieść 210000 zł. Z uwagi na to, że w niniejszej sprawie uprawnienie do dochodzenia tej kwoty przysługuje dwóm synom represjonowanego należało zasądzić na rzecz każdego z nich kwotę 105000zł.</p>		
<p>Inne</p>		
<p>3.</p>		<p>Kwoty 57590,46 żądane przez każdego z wnioskodawców jako odszkodowanie i kwoty 1 576 605,60 zł żądana przez każdego z wnioskodawców jako zadośćuczynienie są nieadekwatne wysokości doznanej szkody i do rozmiarów cierpień, których doznał K. D.. Powody, dla których Sąd ustalił wysokość poniesionej szkody i uznał za właściwą kwotę kompensującą krzywdę doznaną przez represjonowanego zostały szczegółowo omówione w części 6.1 i 6.2 uzasadnienia.</p> <p>Konsekwencją tego jest oddalenie wniosku w pozostałym zakresie.</p>
<p>Inne ROZSTRZYGNIECIA Zawarte w WYROKU</p>		
<p>Punkt rozstrzygnięcia z wyroku</p>	<p>Przytoczyć okoliczności</p>	

<p>Koszty procesu</p>	
------------------------------	--

Punkt rozstrzygnięcia z wyroku	Przytoczyć okoliczności
IV	O kosztach orzeczone na podstawie art. 13 ustawy z 23 lutego 1991 r. o uznaniu za nieważne orzeczeń wydanych wobec osób represjonowanych za działalność na rzecz niepodległego bytu Państwa Polskiego, zgodnie z którym koszty postępowania w sprawach objętych tą ustawą ponosi Skarb Państwa.

PODPIS